

Opdracht voor Haalbaarheidsstudie naar landelijke onderhandelingen en 100% open access

Datum opdrachtformulering: Versie 1.0 / 10 juli 2020

Opdracht

De VSNU in samenwerking met UKB en NPOS, en financieel ondersteund door OCW, zoekt een opdrachtnemer om een studie te doen naar twee gerelateerde vragen:

- 1) Concrete aanbevelingen om de laatste stappen naar 100% open access te realiseren volgens het principe 'goud waar het kan, groen waar het moet';
- 2) De voor- en nadelen, uitdagingen en concreet te zetten stappen om te komen tot open access onderhandelingen op landelijke schaal, breder dus dan het huidige consortium.

De belangrijkste doelstellingen van de haalbaarheidsstudie zijn:

- a) Beschrijven van noodzakelijke en haalbare stappen om van huidige circa 75% naar 100% open access te komen in alle HOOP gebieden en voor alle soorten publicatieoutput. Dit inclusief draagvlak voor de financiële dan wel andere bijdragen van Nederlandse stakeholders in de realisatie van open access ambities (nader beschreven in bijlage 1).
- b) Het inventariseren van de belangstelling en voorwaarden / beperkingen / mogelijkheden bij een bredere kring van publiek gefinancierde instellingen om deel te nemen aan deals met uitgevers in een landelijk consortium (nader beschreven in bijlage 2).
- c) Beschrijven van de (organisatorische en financiële) stappen met grootste draagvlak nodig voor de realisatie van een dergelijk consortium, inclusief organisatie van deze onderhandelingen, het mandaat vanuit vele partijen en hun financiële bijdragen.

Verwachte resultaten

We verwachten dat het resultaat een rapport is dat de belangrijkste uitdagingen en te nemen acties beschrijft en betrokkenheid van stakeholders vergroot. Het rapport moet zowel het nationaal perspectief laten zien als het perspectief van diverse stakeholders en concrete aanbevelingen op beide niveaus geven welke senior beleidsmedewerkers bij betrokken stakeholders ondersteunt in het vertalen naar te nemen bestuurlijke stappen.

Als tussenresultaten verwachten we

- een inception rapport en presentatie ter verfijning opdracht en aanpak.
- voortgangsrapportage(s) en presentatie tussenresultaten
- concept rapport en presentatie

Tijdsbestek

Stuur uw voorstel uiterlijk 10 augustus per e-mail naar zowel [Darco Jansen](#) als [Hubert Krekels](#). Tussen 1 en 10 augustus kunt u contact opnemen voor verduidelijking over deze opdracht. Vragen en antwoorden worden gedeeld tussen alle consultants.

Voorselfase:

- Uitnodiging: 10 juli
- Vraag en antwoord voor voorstel: tussen 1 en 10 augustus
- Deadline in te dienen voorstel : uiterlijk 10 augustus
- Selectie van de opdrachtnemer: Uiterlijk eind augustus 2020

Contractfase:

- Start contract: Eind augustus 2020
- Voorziene einddatum: november 2020

Reviewperioden met begeleidingscommissie

- Begin September: inception rapport en presentatie ter verfijning opdracht en aanpak.
- September/Okttober: voortgangsrapportage(s) en presentatie tussenresultaten
- Begin november: concept rapport en presentatie

Begeleidingscommissie

Leden:

- Darco Jansen (VSNU)
- Hubert Krekers (UKB)
- Arjan Schalken (UKBsis)
- Hans de Jonge (NWO)
- Aline Korterink (KNAW)
- Gerdien Verheuveel (OCW)
- Lieuwe Kool (NFU)

Mogelijk nog uitgebreid met vertegenwoordiging vanuit VH en SURF en met een bestuurlijke voorzitter.

Kerncompetenties

We verwachten dat de opdrachtnemer over de volgende competenties heeft:

- Zeer gedegen kennis van de uitdagingen in wetenschappelijke communicatie en open access, zowel in Nederland als in het buitenland.
- Sterk netwerk en goede gesprekspartner van bestuurders en beleidsmedewerkers.
- Politiek- en bestuurlijk gevoelig.
- Kennis van financiële modellen op zowel systeem als instellingsniveau.

Eisen

Het voorstel moet de methodologie verduidelijken, de belanghebbenden waarmee contact moet worden opgenomen, bijhorende tijdspad en een kostenspecificatie geven.

Qua proces dient eerst met stakeholders overeenstemming bereikt te worden over de principes en uitgangspunten achter de doelen en vervolgens collectief vast te stellen welke eisen en randvoorwaarden er zijn om dit te realiseren. Het organisatorisch en financieel model moet gedragen worden door de deelnemende stakeholders en kan eventueel gekoppeld zijn aan beide vragen (zie opdrachtomschrijving) of separate modellen zijn. Daarnaast is een externe blik op de werking van consortia wenselijk. Dat kan zowel door ervaringen te horen vanuit andere consortia als van partijen die met deze consortia werken.

Betaling

Maximaal budget beschikbaar is 45k€ voor de hele opdracht inclusief alle kosten (reis, BTW).

Locatie

Alle activiteiten kunnen online worden gedaan.

Bijlage 1: Achtergrond bij verdere stappen naar 100% open acces

Met nu ook een nieuwe overeenkomst met Elsevier is ca 80-85% van de output van de VSNU corresponding authors Open Access en funder compliant (groene aandeel ca 16-20%). Deze overgang heeft veel inspanning en budget van UKB gevegd, maar sloot wel aan op een bestaande infrastructuur (consortium, centraal budget, expertise, grote uitgevers). Je zou kunnen stellen dat het 'laag hangende fruit' hiermee is geoogst.

Voor verdergaande stappen naar 100% Open Access voor ál het publiek gefinancierde onderzoek in Nederland is een ander model nodig. Tot nu toe wordt de grootste financiële inspanning geleverd door de universiteiten, aansluitend op bestaande budgetten bij de universiteitsbibliotheken. Daarbij is veel succes geboekt met het oprekken van klassieke abonnementsuitgaven naar zogenaamde Read & Publish deals met de grootste uitgevers. Om naar het perspectief van een nationale open infrastructuur toe te groeien moeten grenzen worden verlegd en is het nodig dat meer partijen de doelstellingen ook bestuurlijk en financieel gaan ondersteunen.

Enkele uitdagingen zijn

- De R&P deals richten zich de afgelopen jaren op zogenaamde hybrid journals. Full Gold OA tijdschriften werden er traditioneel uitgelaten. Bij onderhandelingen met Elsevier bleek dit een sterk stijgende inkomstenbron voor uitgevers te zijn. Vanuit het oogpunt van nationale kosten controle is er in de Elsevier deal voor gekozen om de full gold journals mee te nemen. Zonder afspraken met stakeholders die tot nu toe die out-of-contract APC bekostigden, dreigt een sterk groeiende kostenpost bij universiteitsbibliotheken belegd te worden. Deze out-of-contract APC kosten werden tot dan toe vergoed uit een veelheid van centrale en decentrale budgetten. Vaak uit onderzoekssubsidies (NWO, EC), fondsen bij onderzoeksverenigingen, faculteitsbudgetten, etc. Vraag is hoe op de korte en middellange termijn met deze categorie tijdschriften moet worden omgegaan en hoe de financiële verantwoordelijkheid voor financiering verdeeld wordt.
- Sommige uitgevers hanteren een ander businessmodel waarbij auteurs uitgenodigd worden en een vergoeding krijgen. Daarnaast verkrijgen deze uitgevers relatief veel abonnement inkomsten van commerciële organisaties. Dit bemoeilijkt de omslag naar open access vooral als de inkomsten die eerst van commerciële organisaties kwamen nu opeens door publieke partijen opgebracht moeten worden. Naast bestaande abonnementskosten vereist een open access model dan extra investeringen door publieke stakeholders.
- In de long tail (buiten de big deals) hebben we te maken met vele kleinere uitgevers, veelal op het domein van geesteswetenschappen en Nederlandstalige tijdschriften. Deze zijn veelal society gedreven met naast het uitgeven van tijdschriften allerlei additionele activiteiten voor onderzoeksgemeenschappen. Het zijn vaak kleine uitgevers die het aan capaciteit en expertise ontbreekt om het soort van read en publish deals te sluiten zoals de grote uitgevers. Risico is dat door de groeiende druk op deze kleine society-uitgevers, zij juist de aansluiting zoeken bij de grote publishers en dat daardoor nog verdere consolidatie plaatsvindt. Wat is nodig om ook deze kleinere partijen te helpen de overgang naar open access te maken? En waar

- ligt – gegeven het publicatiegedrag van Nederlandse auteurs – een verantwoordelijkheid voor Nederlandse partijen om hier iets te doen?
- Met de big deals is het landschap van voor 2016 min of meer bevroren. Hierbij bieden we onvoldoende mogelijkheden aan nieuwe uitgevers die alleen maar full Gold tijdschriften aanbieden. De kosten voor deze Gold Open Access publishers worden nu meestal rechtstreeks per artikel voldaan door individuele onderzoekers al dan niet gedekt door onderzoeksfinanciers. Zij willen graag ook nationale deals sluiten maar de middelen daarvoor liggen veelal versplinterd over vele bronnen. Het gaat feitelijk om nieuw geld dat nog niet in het (centrale) systeem zit. Qua uitvoering lijkt het niet verstandig is om deze middelen te verzamelen maar centraal middelen ter beschikking te stellen.
 - Veel inspanningen zijn de afgelopen jaren gericht geweest op peer-reviewed tijdschriften. Een belangrijk deel van onze wetenschappelijk output wordt echter gegenereerd met andere publicatie culturen waarvan boeken een belangrijk deel is. Onlangs is NWO met bijdrage van OCW gestart met een boekenfonds om deze output ook als open access beschikbaar te krijgen. Verdere opschaling is gewenst.

Met de huidige resultaten als uitgangspunt moet er nog een aantal vervolgstappen worden gezet waarvoor we de medewerking vragen van meerdere partijen in het werkveld, ook omdat de (financiële) grenzen van UKB hierin zijn bereikt.

Bijlage 2: Achtergrond bij opschaling naar landelijke onderhandelingen

De huidige onderhandelingen met uitgevers worden al jaren gevoerd door UKB gesteund door SurfMarket als inkooporganisatie voor juridische expertise en administratieve afhandeling. Voor de grote uitgevers vallen de onderhandelingen onder het bestuurlijke mandaat van de VSNU. Daarbij kunnen tot nu toe de academische ziekenhuizen en hogescholen aansluiten bij het bereikte onderhandelingsresultaat.

De onderhandelingen met Elsevier in 2019/2020 waren een testcase naar landelijke onderhandelingen met voor het eerst ook de bestuurders van NWO en NFU aan de onderhandelingstafel. Daarnaast hebben we nu ook een deal waarbij naast NFU en VH ook NWO-I en KNAW meedoen. Betrokken partijen melden in de evaluatie de volgende verbeterpunten:

- Sterkere rol en positie opdrachtgever en opdrachtnemer.
- Sterkere afstemming met en tussen alle deelnemende stakeholders.
- Op dit moment worden er nog allerlei discussies gevoerd over de verdeling van de kosten. Idealiter zouden deze vooraf gevoerd zijn.
- Bij de start zullen afspraken over rol en kosten gemaakt moeten worden.
- Ook afspraken over het mandaat vanuit de diverse partijen en wie er aan tafel zit, zou vooraf afgesproken moeten worden.
- Het belang van goede communicatie met alle stakeholders blijkt hierbij essentieel en rechtvaardigt een prominentere plek in de organisatie van de onderhandelingen voor een communicatie-expert. Een communicatieplan moet vanaf het begin onderdeel zijn. Ook de interne communicatie kon beter (juist ook naar wetenschappers).
- Het zou wat beter te behappen zijn geweest als de juristen in een eerder stadium al

zouden zijn betrokken. Dit zorgt ervoor dat er vanaf de start van het onderhandelen goed begrip is van de inhoud van het contract; eerst scherp krijgen wat het onderhandelteam precies wil bereiken (klokken gelijk zetten) en vervolgens daarnaar acteren.

- Capaciteit en middelen moeten voor onderhandelingsteam geborgd zijn.

De rol van OCW is er een langs de zijlijn als kritische vriend geweest waarbij eind 2019 ook middelen zijn vrijgemaakt ter versterking van de onderhandelingen, zodat onafhankelijk advies kon worden ingewonnen. Een alternatieve rol voor OCW is het Zweedse model waar het Bibsam consortium een eigen rechtspersoon is en ook geld krijgt van het ministerie. Dan heeft het ministerie ook zeggenschap. Dit model valt te overwegen als we naar nationale licenties willen met nog veel meer partijen.

De brede beschikbaarheid van wetenschappelijke resultaten is al een politiek ambitie sinds 2015. Niet alleen voor de universiteiten, academische ziekenhuizen en hogescholen maar alle publiek gefinancierde instellingen. De landelijke onderhandelingen over zowel brede toegang als het open acces publiceren zijn tot nu toe zonder betrokkenheid van die instellingen gedaan. Het gaat om circa 30 instellingen waaronder buitenuniversitaire onderzoeksinstellingen als de nationale onderzoeksinstituten van KNAW en NWO, RIVM, KNMI, STZ ziekenhuizen, TNO, SCP, NKI enz.

Daarnaast is het aan te raden de toegang tot wetenschappelijk literatuur ook te regelen voor alle leraren en zorgverleners en dit mee te nemen in de onderhandelingen met uitgevers. Het lijkt echter onverstandig om ook al die partijen aan de onderhandelingstafel te willen hebben. Beter lijkt het om vooraf een structuur (overleg, mandaat, budget, kosten verdeel model, kengetallen) te maken en afspraken met deze partijen te maken.

Opschaling wordt mogelijk gehinderd door de beperkte schaal waarop instellingen opereren. De middelen die deze instellingen ter beschikking hebben zijn beperkt en er wordt prudent om gegaan met die middelen. Terwijl bij overeenkomsten met grote uitgevers vaak de gehele portfolio meegenomen wordt, wat kan leiden tot (perspectief) van extra kosten voor die instellingen. Dit naast andere dreigingen die mogelijk uitgaan van schaalvergroting voor de overgebleven informatiediensten in die instellingen. Dat staat in groot contrast met het streven naar een laagdrempelige wetenschappelijke kennisinfrastructuur op landelijk niveau.

Versnippering is duurder dan opschaling, is ons uitgangspunt. Enerzijds gaat het dus over vele instellingen met vaak maar kleine abonnementen op een deel van de portfolio van uitgevers. Dit vergt de nodige tijd om qua mindset, organisatie en financiën om al die instellingen te betrekken. Anderzijds moet voor die partijen de voordelen door aansluiting bij breder consortium (value for money) duidelijk zijn. Opschaling kan geflankeerd worden door afspraken op stakeholder niveau waarin die instellingen zijn vertegenwoordigd. D.w.z. het centraal bij elkaar brengen is te administratief op instellingsniveau en kan opgelost worden door centrale afspraken/financiering door landelijke stakeholder(s).

Om hierin verdere stappen te zetten willen we een studie uitvoeren waarin dit proces op korte termijn verder wordt gebracht.